

E. Germain (E. Mandel)

Marxism och demokrati

(15 september 1948)

Från **Fourth International**, Vol. 10 No. 4, April 1949, s. 104-109.

Bysantinismens seger på det språkliga området har alltid varit ett säkert tecken på dekadens. Det är svårt att föreställa sig ett mer bysantinskt språk än vår tids politiska språk, tack vare vilket de amerikanska sextio familjernas skyltdockor blev ”förkämpar för den mänskliga personligheten” och GPU:s gruppledare ”väktare för den mest demokratiska konstitutionen i världen”. Den mest missbrukade termen i vår tid är utan tvekan begreppet ”demokrati”. Passionerade kontroverser har rasat över dess definition, internationella konflikter identifieras med olika tolkningar av dess betydelse. Men om den tas bort från alla polemiska omgivningar och betraktas i ljuset av sin historiska utveckling och sitt sociala innehåll, så passar denna betydelse in i en väl definierad ram.

”Demokrati” betyder ordagrant ”folkstyre”.¹ Vanligtvis används ordet för att beteckna de parlamentariska regimer som enligt den brittiska modellen utvecklades i Europa i början av artonhundratalet. Det var inte bara så att regeringarna inte hade valts av *hela folket* – inskränkningar i rösträtten uteslöt generellt nio tiondelar av invånarna från allt utövande av politiska rättigheter – de var inte ens de ägande klassernas direkta regeringar. De var representativa och *indirekta* parlamentariska regeringar. Deras funktionssätt karaktäriserades perfekt av Marx när han sa att en gång vart fjärde år fick väljarmassorna utse de representanter för den härskande klassen som skulle styra landet.

Men det historiska ursprunget för artonhundratalets parlamentariska ”demokrati” finns i själva verket i en *direkt demokrati*: de medeltida kommunernas småborgerliga demokrati. Vi vet att denna demokrati föll sönder efter uppkomsten av den kapitalistiska handeln och det monarkiska enväldet. Under särskilda villkor (vissa schweiziska kantonerna och skandinaviska jordbruksamhällen, nybyggarregioner i mellanvästern i USA på artonhundratalet, osv.) kunde denna avancerade form av demokrati bestå och tillfälligt reproducera sig fram till mitten av artonhundratalet.

Dessa snäva gränser sattes av existensen av en *äkta social och ekonomisk jämlikhet*, som i sig betingades av specifika historiska förhållanden. Dessa samhällen av små jordbruksägare blev snabbt uppslukade av kapitalismens världsomfattande uppgång och det dröjde inte länge förrän deras sociala jämlikhet försvann i de sociala förhållandenas extrema polarisering. Det är detta som i förväg dömer alla de småborgerliga utopier om ”socialdemokrati” precis som Saint-Justs berömda plan för omfördelning av marken förblev orealiserbar.

Motsättningen mellan principen om direkt demokrati och representativ ”demokrati” är inte på något sätt en konstgjord intellektuell konstruktion. Under alla borgerliga revolutioner var det detta som konkretiserade den begynnande ideologiska konflikten mellan den segrande bourgeoisien och de plebejiska grupperingarna, de viktigaste aktörerna i det revolutionära dramat. I sitt vetenskapliga arbete, **Klasskampen under Första republiken**, påpekar Daniel Guérin att ”männen i skjortärmar i Paris” spontant reste frågan om folkets direkta maktutövning i opposition till alla borgerliga och småborgerliga grupperingar, inklusive jakobinerna, de mest radikala och fanatiska anhängarna av den representativa regeringens principer.

¹ Ordet demokrati är en sammanfogning av grekiskans δῆμος *demos*, folket, och κράτος *kratein*, styre – *Red*

Detta motstånd uttryckte inte bara borgarklassens rädsla för ett direkt folkstyre som oundvikligen skulle vända sig mot alla former av exploatering, medan den representativa ”demokratin” är organiserad så att den skyddar den kapitalistiska utsugningen. Motståndet svarar också mot den specifika funktion som den uppåtstigande kapitalismen tilldelar staten.

Bourgeoisien var våldsamt fientlig mot varje ingripande från den offentliga maktens sida i det ekonomiska livet. Den krävde ”total handlingsfrihet” för varje medborgare. I praktiken betydde denna frihet *konkurrensfrihet* mellan de enskilda borgarna, ägarna till produktionsmedlen, och obegränsad *frihet* för kapitalisterna som helhet *att exploatera* enskilda proletärer. Det enda försvarsmedel som stod arbetarna till buds var just deras organiserade motstånd, som var förbjudet enligt lag. Statens funktion, i egenskap av skiljedomare mellan *den ägande klassens olika fraktioner*, var således begränsad till att övervaka detta ”fria” spel av sociala krafter.

Parlamentet var faktiskt den lämpligaste sortens regering för att genomföra dessa funktioner. Ytterligare garantier säkrades genom de så kallade ”*tre konstitutionella makternas oberoende*”. Den verkställande makten och den dömande makten, som kontrollerades hårt av bourgeoisins övre skikt, utgjorde ytterligare skyddsvallar kring den heliga borgerliga egendomen, för den eventualiteten att parlamentet skulle glida ur kapitalisternas fullständiga kontroll under en kort period.

Imperialistisk ”demokrati”

Under artonhundratalets sista fjärdedel började det klassiska borgerliga samhällets jämvikt att skakas av två motsatta men parallella fenomen: å ena sidan den organiserade arbetarrörelsens enorma tillväxt och å den andra tillväxten av kapitalistiska grupperingar (karteller, truster, monopol). *Centraliseringens* obevekliga process omvandlade det borgerliga samhället från att utgöra resultatet av konflikter mellan miljoner individer till att utgöra en plats där jättelika allsmäktiga organisationer konfronterade varandra. Det gick inte längre att säkra upprätthållandet av den kapitalistiska regimen med hjälp av de ”sociala krafternas fria spel”, utan berodde mer och mer på den direkta användningen av statligt tvång.

Arbetarklassens organisering, som var en oundviklig produkt av själva kapitalismen och hade förutspåtts av **Kommunistiska manifestet** flera decennier innan den blev en levande verklighet, införde ett permanent tvåfaldigt tryck på den borgerliga staten. Å ena sidan kämpade arbetarorganisationerna för att förbättra proletariatets levnads- och arbetsvillkor genom en *social lagstiftning* som utfärdades av staten. Å andra sidan kämpade de för *allmän rösträtt*, vilket tenderade att flytta kampen mellan bourgeoisins och proletariatets företrädare in i parlamentet.

På båda nivåerna drevs kampen ofta vidare med våldsamma metoder (generalstrejker i Ryssland, Italien, Polen, Österrike, Belgien, osv.). Detta var dessutom just under den period då imperialismen befann sig i kraftigt uppsving. Genom att erövra hela världen kunde de västeuropeiska nationernas storbourgeoisie ge viktiga eftergifter till sitt eget proletariat. Den imperialistiska ”demokratin” nya jämvikt som på så sätt uppstod, och som fortfarande frambringar längtans suckar från alla goda reformister, betalades dock med lidande och en hänsynslös exploatering av fyra femtedelar av mänskligheten: de koloniala och halvkoloniala folken.

Denna nya jämvikt uttrycktes i omvandlingen av den parlamentariska borgerliga statens funktion och i den centraliserade statsapparatus framträdande som det *huvudsakliga* vapnet för monopolisternas försvar. Parlamentet och likartade organer på det nationella livets olika nivåer blev instrument för *klassförlikning*. I utbyte mot de reformer som arbetarnas företrädare erhöll i parlamentet, höll de klasskampen utanför parlamentet inom en strikt laglig

ram, det vill säga inom ramen för ett underförstått accepterande av kapitalistiska vinster och koloniala supervinster. Men den ”politiska jämlikheten” förlorade aldrig sin *formella* karaktär inom ramen för denna imperialistiska ”demokrati”, eftersom den oerhörda koncentrationen av rikedom i händerna på monopolisterna tillät dem att åtnjuta en motsvarande politisk makt i och utanför parlamentet.

På grund av sin struktur domineras den borgerliga statens övre nivåer helt av storbourgeoisens skickligaste representanter, en produkt av ett veritabelt *sekulärt urval* (ämbetsmän i det brittiska utrikesdepartementet, kolonialdepartementet och krigsdepartementet, franska finansinspektörer, osv.). Till en början var det borgerliga statsmaskineriet bara ett enkelt verkställande organ som var lyhört för de befallningar som utfärdades av den verkliga borgerliga regeringen, som under denna period sammanföll med den officiella borgerliga regeringen. Den tidens kapitalister ville begränsa detta maskineri till det yttersta för att förhindra slöseri med pengar. I själva verket var USA i slutet av artonhundratalet nära bankrutt.

Men i den mån parlamentet upphörde att företräda enbart bourgeoisens intressen, så slutade bourgeoisien att betrakta parlamentet som sitt huvudsakliga vapen. *Statsmaskineriet* (ämbetsmän och domare som inte kan avsättas, armén, prästerskapet, propagandaapparaten, osv.), utrustas med det sista skriket inom den tekniska utvecklingen, fulländas och blir den politiska maktens *verkliga centrum*, parlamentet reduceras till sin skugga. Koncentrationen av rikedom i monopolisternas händer motsvaras av en koncentration av den verkliga politiska makten som utövas av det borgerliga statsmaskineriet vilken monopolisterna ”behärskar” genom familjeband, ekonomiska och ideologiska band.

Totalitariseringen av den borgerliga staten

Under den period då välståndet når sin högsta nivå (1878-1918) framstår således den imperialistiska ”demokratin” som ett resultat av arbetarrörelsens handlingar plus bildandet av monopol på den klassiska parlamentarismens grundval. Men denna det högsta välståndets period varar inte länge. Snart skakas imperialismen av omvälvningar som växer fram ur dess egna utvecklingslagar (krig, strukturella kriser) och de sociala motsättningar som den skapar (revolutioner, inbördeskrig, koloniala uppror). Den ”demokratiska” jämviktens gamla ram blir snabbt föråldrad.

Bourgeoisien kan inte längre bevilja proletariatet nya mutor, tvingas gradvis dra tillbaka de gamla eftergifterna, och betraktar alltmer den ”parlamentariska legaliteten” som en oacceptabel och överflödigt lyx. De vänder sig mot regimen till den grad att arbetarnas representanter å sin sida inte längre kan hålla fast vid ”sina” åtaganden i den underförstådda pakten. Trots närvaron av viktiga arbetarfraktioner i parlamentet antar den utomparlamentariska klasskampen en allt våldsammare form. Till slut når kapitalismens organiska kris sådana proportioner att den minsta frihet som getts till den proletära klasskampen blir till ett dödligt hot mot borgarklassens herravälde.

Statens huvudsakliga funktion blir att ge *statliga garantier för kapitalistiska vinster*. Detta kräver att nationernas liv fullständigt likriktas under monopolisternas ordning, och att det organiseras en frenetisk och permanent kampanj för att artificiellt och våldsamt undertrycka de motsättningar som hotar att slå hela den kapitalistiska byggnaden i bitar. Detta är statens karakteristiska form i vår tid: den totalitära staten inom vars ramar polisdiktaturen (öppen, som under fascismen, eller illa dold, som den är nu i Grekland, och är typisk för de regimer som nu upprättas i flera västeuropeiska länder) motsvarar den extrema koncentrationen av den ekonomiska och statliga makten och regimen permanenta kris.

Kapitalismens totalitarisering är varken en enhetlig eller en direkt process. Den sker först i de länder där den ”nationella” kapitalismen utsätts för en särskilt akut kris till följd av speciella historiska faktorer (Tyskland, Italien, Japan). Den vet hur den ska anpassa sig efter de speciella nationella förhållandena och hur den ska anpassa sig till de specifika sociala förhållandena i ett land (reaktionära småborgerliga revoltrörelser i Tyskland och Italien, element av militaristisk traditionalism i Japan, osv.).

I vilken mån den förverkligas beror till stor del på arbetarnas förmåga att göra motstånd, och den fördröjs när det finns stora rationella reserver (Storbritannien, USA). Men den tränger sig fram i tusen olika former i alla länder och uttrycks i att de statliga organen som styrs av monopolisterna utövar en alltmer strikt kontroll över det ekonomiska, sociala, politiska och kulturella livet. Detta är det skede under vilket kapitalismen ”negerar” alla de principer som den hade när den kom till världen, men ”negerar” dem på ett *bakåtsträvande* sätt utan att ersätta dem med principer av högre ordning.

Kapitalismens högsta organisation är att organisera ett blodigt kaos. På detta sätt uttrycks den grundläggande paradoxen i vår epok. Aldrig tidigare har det funnits en sådan ”organisering” – från organiseringen av spädbarn till tillverkningen av kistor – och aldrig har samhället fungerat på ett sådant kaotiskt och krampaktigt sätt. Aldrig tidigare har hela livet underkastats så mycket likriktning och aldrig har det verkat så oreglerat, i så hög grad att det undgår all mänsklig kontroll. Denna paradox når sitt yttersta uttryck under *krig*, inom vars ramar hela mänskligheten är fast styrd som en livlös maskin vars varje bit fungerar i strängaste ordning: men maskinen i sin helhet snurrar runt i ett tomrum, sår blind förstörelse runt sig själv och undgår helt och hållet sina mest ”geniala” operatörers beräkningar.

Det är inte svårt att blotta de djupliggande orsakerna till denna beklagliga situation. Ekonomisk centralisering och fantastiska tekniska framsteg har skapat en verklig *socialisering av arbetet*; tillgodoseendet av sociala behov kräver en medveten samordning av alla produktionsområden. Denna samordning av hundratals miljoner människor, av tiotals miljarder hästkrafter, av hundratusentals produktionscentra och tusentals olika aktiviteter är endast möjlig *underifrån*, genom att producenterna själva samordnar aktiviteten medvetet. Men den kapitalistiska ”organiseringen” tenderar att införa allt större tyglar på producenterna *ovanifrån*, och på så sätt ständigt minska deras grepp över produktionen. Kort sagt är ”organiseringen” i de totalitära staterna en organisering av *tyglar för människor* och inte en *rationell organisering av ting*.

Ju mer byråkratin för stat och näringsliv ökar i storlek, desto mindre är ”byråkraten” som individ beroende av sitt eget omdöme för att fatta beslut, desto mer underordnas hela maskineriet under besluten från en handfull monopolister, desto mer glider hela det likriktade samhället ifrån all *effektiv* kontroll. På det ekonomiska, politiska, sociala och kulturella planet, är obalansen i världen oändligt mycket större än vid tiden för den ”liberala” kapitalismen, då all likriktning var i onåd. Ju mer den kapitalistiska organisationen fulländas, desto större sträcker sig ett blodigt kaos över hela planeten.

“Progressiv demokrati”

I denna formel – ”att ersätta mänskligt tvång med rationell förvaltning av ting” – har vi socialismens hela hemlighet och centrala innehåll i vår epok. I den finner vi samtidigt en exakt måttstock för att mäta den ryska revolutionens framsteg och bakåtsträvande degeneration och de beklagliga resultat som den stalinistiska reaktionen har lett till i de länder som ingår i dess ”strategiska buffertzona” och som kallas ”progressiva demokratier”. Efter att under det ”antifascistiska kriget” ha flirtat med den imperialistiska ”demokratins” hela följe, är stalinisterna idag tvingade av det kalla kriget att föra fram en kritik av denna ”demokrati”.

Ytligt sett verkar denna kritik följa längs de stora linjerna av den kritik som Lenin så magnifikt formulerade i sin **Staten och revolutionen**. Stalinisterna fördömer med rätta den *formella* karaktären hos ”yankee-demokratins” informationsfrihet. De materiella medlen för att i praktiken utöva denna frihet behålls som ett privilegium för små grupper av monopolister som strikt kontrollerar alla byråer och informationsorgan. Inte mindre formell är ”rösträtten”, denna den imperialistiska ”demokratins” heligaste rit, som tillsammans med monopolet på högre utbildning och offentlig information i praktiken är förbehållen storbourgeoisien. På detta sätt tillåts inte den överväldigande majoriteten av väljarna att få en individuell förståelse av händelserna och partierna, samtidigt som mäktiga politiska maskiner blockerar vägen för alla nya organisationer, osv.

Politisk jämlikhet är en fars så länge det finns den mest skriande sociala ojämlikhet. Mänskliga relationer bestäms inte av den röst som man tillåts avge vart fjärde år, utan av de materiella medel som står till förfogande, och dessa relationer är verkliga *slavförhållanden* i ett samhälle som bygger på människans exploatering av människan.

Men det är något helt annat när stalinisterna kopplar ihop denna berättigade kritik av den imperialistiska ”demokratins” med lovtal till den så kallade ”ekonomiska demokrati” som råder i de östeuropeiska länderna och som *inte är mindre formell*. Det är sant att konstitutionen i de flesta av dessa länder högtidligen förkunnar att de viktigaste naturresurserna såväl som de livsviktiga industrisektorerna tillhör nationen – precis som jämlikhet mellan medborgarna inte är mindre högtidligt förkunnad i de borgerliga ”demokratiska” länderna.

Men i praktiken placerar inte nationaliseringen i dessa länder på något sätt produktionsmedlen i händerna på *producenterna*, arbetarna. Produktionsmedlen står fortfarande till förfogande för byråkraterna, f”partiets”, statens och ekonomins funktionärer, vars rättigheter i fabrikena är mycket större än gårdagens chefer och mot vilka arbetaren inte har några medel till sitt försvar om han/hon inte vill riskera anklagelser för ”sabotage”. Arbetarna har inte bara berövats alla praktiska medel för att utöva sina rättigheter under polisdiktaturen, dessutom utvecklas en ny social ojämlikhet som, trots att den är begränsad till distributionssektorn, kräver ett helt maskineri av lagar, domare och gendarmer för skydd mot ”oacceptabla egalitära tendenser”.

Detta blir allt tydligare när man betänker att stalinismen medvetet undvek att skapa statliga organ inom vars ramar massorna kunde göra sin röst hörd och påtvinga sin vilja. När den gamla statsapparaten förstördes i Jugoslavien, Polen, och delvis i Tjeckoslovakien och Bulgarien, beslagtogs arbetarna i dessa länder i många fall fabrikena och även makten själva.

Inrättandet av regimer som betecknas som ”progressiva demokratier” bestod således i en veritabel *politisk expropriering av proletariatet*, genom att återinföra det *borgerliga* statsmaskineriet (parlament, icke utbytbart rättsväsende, stående armé, funktionärskår, osv.). Det var inte främst avsett för att ”lugna” den västerländska imperialismen (vi inser det bättre idag), utan för att hålla proletariatet i en stram byråkratisk tvångströja. Men i andra länder (Ungern, Rumänien, Finland och delvis Bulgarien) rörde de inte ens den borgerliga statsapparaten, som stalinisterna tog över i sin helhet och som därmed i sin helhet bevarade hela den gamla arsenalen av instrument för *massförtryck*.

Det dröjde inte länge innan det ekonomiska uttrycket för detta sakernas tillstånd visade sig. Storslagna ekonomiska möjligheter, som hade öppnats av nationaliseringarna, utnyttjades inte alls på ett rationellt sätt. Länderna i Östeuropa hölls kvar i sina snäva nationella ramar inom vilka all planering blir ett skämt. De successiva ”planer” som utarbetades var avsedda att tillgodose den ryska byråkratins behov och motsvarade inte på minsta sätt massornas behov i dessa länder. De gav inte arbetarna någonting bortsett från mer arbete och mindre effektiva medel för självförsvar.

Arbetarnas reaktion uttryckte sig i valskolk, produktionssänkning, utvecklingen av en ”parallell” marknad, byteshandel, osv. Av detta drog byråkraterna slutsatsen att de ”efterblivna” arbetarna ”saboterade det socialistiska uppbygget”, att det därför var nödvändigt att förstärka tvångsmedlen. Överallt framförs liknande argument av stalinisterna. Således banar man väg för en förstärkning av den hemliga polisen, för systemet med tvångsarbete, för effektivt undertryckande av all politisk frihet. Även här medför det alltmer stelbenta tyglandet av människor, att förvaltningen av ting blir alltmer kaotisk.

Byråkratins seger i Sovjetunionen

För två decennier sedan ledde liknande metoder till att den första arbetarstaten i Ryssland urartade. Från en segerrik revolution, som under sina heroiska år fick se en slående bekräftelse av massornas kreativa initiativ, av frivillig disciplin och miljontals proletärens okuvliga mod, har den blivit en regim där tvång minskar de mänskliga möjligheterna på samhällslivets alla områden, där ”organisationen” har förlorat all kontakt med massornas behov och verkliga ambitioner. I denna mening har den isolerade ryska revolutionen lett till en *totalitarisering* parallellt med den som uppstod under de kapitalistiska staternas utveckling

Av detta drar Oktoberrevolutionens fiender, från reformister till anarkister, slutsatsen att denna degeneration är det ”logiska” resultatet av den bolsjevikiska organisationens ”metoder” och av maktövertagandet. Detta argument innehåller inte mer sanning än observationen att cancer är en ”logisk” skapelse av livet, eftersom maligna tumörer aldrig uppstår i livlös materia. Bolsjevikerna tog inte alls makten i oktober 1917 i syfte att bygga ett socialistiskt samhälle ”isolerat” från omvärlden i ett efterblivet land med ett fattigt och kulturellt utvecklade proletariat. Deras tanke var att deras seger skulle hjälpa proletariatet i de avancerade länderna i Europa att bygga socialismen på basis av den höga tekniska och kulturella nivån i Central- och Västeuropa.

Mellan 1918 och 1923 var möjligheterna att förverkliga detta mål många. Socialdemokratin, förblev den dominerande organisationen bland arbetarna i väst, och hejdade de revolutionära uppror som följde på varandra i dessa länder. Från den tidpunkten antog den dekadenta kapitalismen i väst en alltmer bedrövlig totalitär form, och den isolerade ryska revolutionen urartade under början av det gamla ryska barbariet och gav upphov till det stalinistiska monstret. I denna mening skulle vi vara tusen gånger rättfärdigade att förklara att fascismen och stalinismen är en frukt av socialdemokratins svek mot den proletära revolutionen under de avgörande åren 1918-23.

Men den stalinistiska urartningen gör oss inte alls skyldiga att använda omvänd argumentation till försvar för oktoberrevolutionen och de bolsjevikiska metoderna för maktövertagande. Den segerrika proletära revolutionen uttrycker en viss kombination av materiella och moraliska krafter som gynnar arbetarklassen. Närvaron av ett parti, klassens medvetna ledarskap, som är mänskligt, organisatoriskt och politiskt förmöget att säkerställa den revolutionära segern är ingenting annat än en särskild uttrycksform av samma styrkeförhållanden.

Sedan förändrar den internationella revolutionära rörelsens nedgång och det ryska proletariats utmattning detta styrkeförhållande på bekostnad av klassens förtrupp. Stalinismens seger var det politiska uttrycket för denna förändring. Men denna seger kunde endast förverkligas genom att fysiskt utrota bolsjevikpartiet och genom polisens massaker på hela den generationen som hade lett Oktober till seger. Bevisar inte det i sin tur att bolsjevismen inte är ”fadern”, utan tvärtom själva stalinismens antites?

Att det är omöjligt ”att invänta” ett sammanträffande av omständigheter i vilket proletariats maktövertagande kan förverkligas ”fredligt” och under ”idealiska förhållanden” (”gynnsamt” internationell läge, god ekonomisk konjunktur, osv.) har inte bara visats empiriskt, utan kan

dessutom härledas ur den dekadenta kapitalismens rörelselagar. I detta historiska skede förbättras inte förutsättningarna för socialismens förverkligande utan förvärras decennium för decennium med varje missat tillfälle att ta makten.

Kautsky förklarade med lerd min år 1919 hur farligt det skulle vara att ta makten under en kaotisk internationell situation med hot om inbördeskrig och med en produktionsapparat i oordning. Resultatet av denna historiska feighet blev *kapitalismens* återuppbyggnad som oundvikligt ledde till krisen 1929, till Hitlers maktövertagande, till kriget 1939 och till Tysklands totala förstörelse 1945.

Stalinisterna förklarade i sin tur åren 1944-45 att den internationella och ekonomiska situationen var ”för ogynnsam” för att man skulle kunna gripa makten i Frankrike, Italien, Belgien, osv. Kan man idag betvivla att den missade möjligheten har gjort den internationella situationen oändligt mycket mer ogynnsam och det världsekonomiska kaoset oändligt mycket mer förvärrat, och att det imorgon kan leda till hundratals miljoner döda i ett tredje världskrig?

Bolsjevikernas historiska förtjänst består därför i att de för första gången vågade avskaffa det borgerliga statsmaskineriet helt och hållet, införa en hård och helt outhärlig diktatur över de tidigare härskande klasserna och deras kontrarevolutionära vanvett, och tillåtit en verkligt blomstrande sovjetisk *proletär demokrati* under de svåraste åren. Man kan diskutera den ena eller andra specifika åtgärden som begränsade denna demokrati under fiendekanonernas eld, men den grundläggande frågan – den som innefattar behovet att bygga en ny typ av stat, en proletär stat, för att ersätta den gamla borgerliga statsapparaten – har fått definitiva svar i Ryssland och i Spanien och i de senaste tre decenniernas alla tragiska revolutionära erfarenheter. Proletariatets hjältemod och uppoffringar är helt förgäves om det inte lyckas ta makten och organisera sin egen regering.

Detta utgör på inte något sätt en *garanti* för marschen mot socialismen, men är en *nödvändig förutsättning* för denna marsch. Det är i denna mening som den ryska lektionen måste förstås. Statens uppbyggnad och funktion behöver bara återspegla *proletariatets* historiska intresse, tillåta en gradvis avveckling av alla politiska monopol, begränsa hela den permanenta funktionsstyrkan och att arbetarmassorna utövar alla verkställande funktioner på en roterande basis.

Detta kan naturligtvis bara vara en *tendens*, och dessutom, en motsägelsefull process som tillämpas på grundval av specifika historiska förhållanden i varje land, och inte en absolut norm som ska tillämpas överallt och under alla förhållanden år X efter revolutionen. Men en förståelse av den relativa karaktären hos denna tendens rättfärdigar inte på något sätt att man helt enkelt förkastar dessa grundläggande kriterier på det sätt som stalinismens apologeter gör.

Den proletära demokratins ekonomiska betydelse

Anarkisternas primitiva mekaniska ”förnekande” – vilket höjer begreppet individuell frihet till nivån av en absolut norm, där den blir en absurditet – kompletteras av bordigisternas mekaniska ”försäkran” som uppmanar oss att ”överge fetischismen med (arbetar-) demokrati”. Denna uppfattning bortser från den proletära demokratins avgörande funktion för att organisera en *äkta socialistisk planering*. Det finns ingen effektiv planering så länge konsumentmassorna inte tillfredsställer sina behov ordentligt, så länge arbetarna inte känner sig som fabrikenas verkliga herrar, så länge produktionen inte är organiserad för att i första hand garantera utvecklingen av de arbetandes tekniska förmågor och göra dem kapabla att gradvis styra och hantera samtliga produktionsprocesser.

Med andra ord: det finns ingen verklig planering annan än den som utarbetas, genomförs och kontrolleras av en fri och ständig aktivitet av tusentals *kommittéer* som verkar från fabriken

till den ekonomiska centraliseringens toppnivåer i kollektiv kontakt med massorna, som uttrycker sig genom att ständigt förnya kommittépersonalen. Det är endast på detta sätt som det stora *socialistiska urvalet* kommer att förverkligas i verkligheten och leda de mest förtryckta delarna av mänskligheten – de tiotusentals tekniska, organisatoriska och vetenskapliga genier som kommer att ersätta dagens ”elit” och ”teknokratkandidater” och garantera ett snabbt undanröjande av alla sociala orättvisor.

Framstegen mot socialismen ska mätas i hur mycket produktionen anpassats till konsumtionen, i vilken mån producenterna verkligen kontrollerar produktionen, hur mycket varje producents alla latent möjligheter kan utvecklas. Annars måste oundvikligen livet och de verkliga behoven revoltera mot de byråkratiska ”planerna”. Dessa revolter leder till en förstärkning av tvångsapparaten och funktionärskåren som, genom att beslagta materiella privilegier får egen del, desorganiserar planeringen och påskyndar hela den bakåtsträvande spiralen. Proletär demokrati är därför ett lika oundgängligt villkor för socialismens seger som maktövertagandet och avskaffandet av den borgerliga statsapparaten är oundgängliga förutsättningar för den socialistiska revolutionens seger.

Världsregering och arbetarnas internationall

Den proletära demokratins funktionella överlägsenhet över alla andra statsformer består i detta: att den tillåter en snabb sammanslagning av den verkställande funktionen med den lagstiftande och att den möjliggör en *effektiv* demokrati genom att underlätta den fria utvecklingen av varje producent tills denne blir verkligt förmögen att ta del i alla styrande funktioner. Förvaltningen av ting ersätter alltmer mänskligt tvång och blir alltmer effektiv i takt med att det senare försvinner.

Det är samma inom området för internationella relationer. Den debatt som nu rasar mellan den amerikanska imperialismens företrädare och de ryska byråkraterna om ”behovet av att upprätta en *världsregering*” kontra ”säkrandet av *nationell suveränitet*” är lika absurd som debatten mellan anhängarna av så kallad ”politisk demokrati” och försvararna av så kallad ”progressiv demokrati”.

Den amerikanska imperialismen är ingalunda beredd att acceptera besluten från något internationellt organ, dess enda syfte är att upprätta sin imperialistiska makt över hela världen. De ryska byråkraterna har inte ”säkrat” utan krossat ukrainarnas, vitryssarnas, polackernas, tyskarnas och ett otal andra nationaliteters nationella rättigheter; det enda syftet är att förhindra den amerikanska imperialismen från att tränga in på dess reservat. Imperialismens och de ryska byråkraternas oförmåga att ens föreställa sig effektiva organ för ”internationell kontroll” resulterar från just det sinnestillståndet som ger upphov till denna uppfattning. För Washington, liksom för Moskva, betyder ”kontroll” och ”världsregering” ett ”internationellt” tvång som läggs ovanpå det ”nationella” tvånget. Vid sidan av den nationella polisen finns en ”internationell” polis med uppdraget att på en och samma gång övervaka den övervakade och övervakarna. Om denna ram för nationell eller kontinental ”organisation” redan har skapat obeskrivligt kaos, så skulle en världsomfattande ”organisation” av samma karaktär skapa en osannolik anarki som också i sin mitt skulle skapa tiotals blodiga konflikter.

En världsregering kommer enbart att bli effektiv när den erbjuder verklig frihet, som arbetarna i de viktigaste nationerna har skaffat sig, i världsskala, frihet som grundar sig på fatt alla former av exploatering och förtryck försvinner. Världens socialistiska förenta stater, som grundar på att de bankrutta ”nationella ekonomierna” återintegreras i en världsmarknad som rensats på sina kapitalistiska hinder, kommer att uppnå en dynamisk syntes mellan en social och ekonomisk världsenhet och nationernas individuella mångfald.

Inför hotet om ett kärnvapenkrig och en fullständig utrotning, steg för steg, av den mänskliga rasen, utgör en världsregering av arbetare- och fattigbonderåd det enda realistiska alternativet som ger ett verkligt löfte om fred och överflöd.

Arbetarnas international uttryckte för länge sedan *principen* om de arbetandes världs-solidaritet och den nödvändiga *organisationen* för att dagligen visa denna solidaritet politiskt. Genom en dramatisk omkastning av händelserna, samtidigt som den tekniska utvecklingen entydigt placerar en världsregering på dagordningen, verkar arbetarnas international vara svagare än någonsin och ha överlämnat hela fältet till klassfienden. Men detta är bara situationens yttre sken. Samtidigt som samma krafter tvingar den allmänna opinionen att sysselsätta sig med frågan om världsregering så gör de dess förverkligande helt utopiskt inom ramarna för den dekadenta kapitalismen, och förbereder genom tusen omvägar och tillfälliga reträtter de medvetna krafter som i morgon kommer att leda proletariatet till en äkta världsregering.

Bygget av Fjärde internationalen blir en ram för att utveckla dessa krafter. Den första proletära organisation som inom sig kombinerar de bästa av klassens militanter i alla världens nationer, de mest utvecklade såväl som de mest efterblivna, på en grundval av verklig jämlikhet, är samtidigt den första organisation som bygger en verkligt *världsomfattande* rörelse, politik och ledarskap. Där ligger dess funktionella överlägsenhet över alla arbetarorganisationer som föregick den och där ligger samtidigt en säker garanti för dess slutliga framgång.

15 september 1948

Översättning: Jesper Sydhagen